



แนวความคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การใช้สื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง เพื่อพัฒนาประเทศเป็นเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจและยอมรับกันในประเทศ เพราะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพต่อการเข้าถึงมวลชนโดยเฉพาะประชาชนชนบทของประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 80 นั้น โดยที่วิทยุกระจายเสียงมีความรวดเร็วเข้าไปในท้องถิ่นทุรกันดารที่สื่อมวลชนอื่น ๆ เข้าไปไม่ถึง ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในชนบทนั้นมีฐานะที่จะมีเครื่องรับวิทยุประเภททรานซิสเตอร์ได้ เพราะเครื่องรับทรานซิสเตอร์มีราคาไม่แพงนัก และมีการเคลื่อนย้ายในสถานที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ก็สามารถรับฟังรายการต่าง ๆ จากสถานีวิทยุได้ การที่วิทยุกระจายเสียงได้เปรียบสื่อมวลชนอื่น ๆ และเป็นการประหยัดเป็นอันมากต่อการใช้สื่อมวลชนประเภทนี้ (Unesco 10-12 พฤษภาคม 2521 : 42)

เทคนิคทางคำนำรายการกระจายเสียง สื่อมวลชนนั้นสามารถกระตุ้นผู้ฟังให้เขียนได้ ถ้าหากผู้ฟังเขียนไม่ได้อ่านไม่ออก ไม่มีบริการไปรษณีย์ และไม่เคยชินกับการแสดงความคิดเห็นออกมา อันจะมีส่วนทำให้การสื่อสารนั้นครบวงจร ฉะนั้นการตอบสนองย้อนกลับมานั้น จึงขึ้นอยู่กับบริการการตอบสนองนั้นด้วย การตอบสนองกลับมานั้นอาจเกิดขึ้นได้ หากในบริเวณนั้นมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกไปถึง และมีส่วนกระตุ้นผู้ฟังคั้งนั้น การสื่อสารชนบทจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ได้ ก็เมื่อสื่อมวลชนนั้น ๆ ใดมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ ร่วมปฏิบัติงานอยู่ด้วยในชนบทและในท้องถิ่นนั้น ๆ การสื่อสารชนบท จะมีผู้เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ 1). ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชนบท หรือในท้องถิ่นนั้น 2). สื่อมวลชน 3). เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ (ยุพา สุภากุล 2523: 2)

กระบวนการสื่อสาร ใ้กลายเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาคำนวณให้รอบคอบ การจัดการ
 คามโครงการจะต้องมีผู้ประสานงานด้านเนื้อหา รูปแบบ การสนองกลับ และการนำให้เข้าไปสู่
 ประชาชน จะต้องเหมาะสมสนองความจำเป็น และความต้องการของประชาชนในชนบท บทบาท
 เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุ และรวมถึงวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือนิพิมพ์
 จะต้องทำให้เกิดมีขึ้นต่อไป

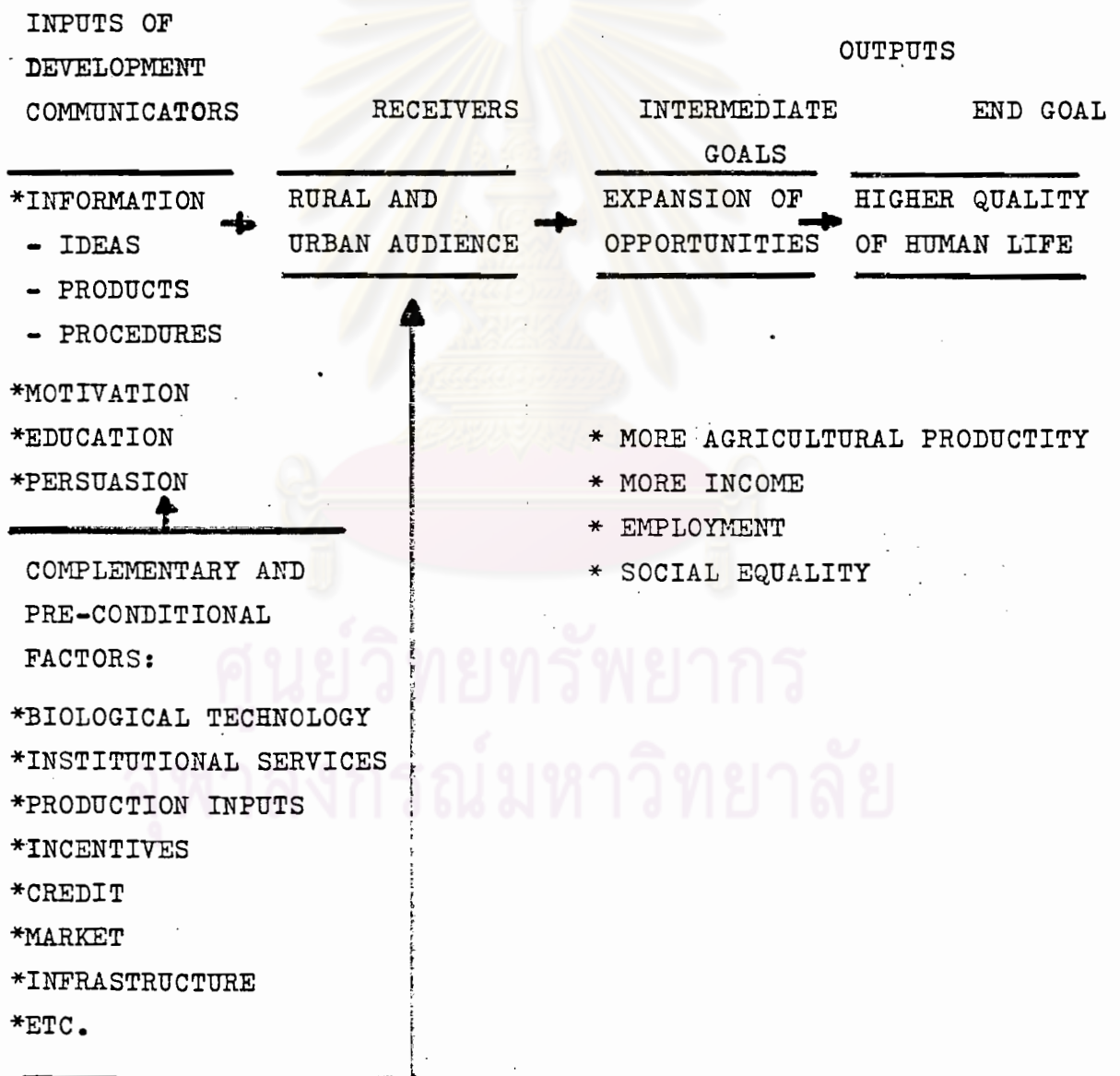
จากแนวความคิดของการใช้สื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศส่วนมากจะเน้นให้เห็นถึง
 ความสำคัญของสื่อ (Media) และความสำคัญของเนื้อหา (Content) ซึ่งการใช้
 สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาประเทศนั้น ต้องทำให้ทั้งสื่อและเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน สื่อสารมวลชน
 จะไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาได้เลย ถ้าหากว่า เนื้อหาของสื่อไม่นั้นไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ประชาชน
 ควรจะได้รับทราบในการพัฒนาประเทศ (บุญเลิศ ศุกกิลล: วารสารธรรมศาสตร์ 1: 33)

วิธีการสื่อสารในชนบทเป็นเทคนิคการสื่อสารสมัยใหม่ มีงานให้ทั้งสื่อสารมวลชนและ
 องค์การทางการสื่อสารมวลชนได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนต่อโครงการพัฒนาชนบท ทำให้สามารถ
 เข้าถึงประชาชนที่อยู่ห่างไกลออกไปที่ทางรัฐบาลไม่อาจติดต่อได้สะดวก การศึกษาคือสื่อสารช่วย
 สื่อมวลชนเพียงอย่างเดียวไม่อาจช่วยเหลืออะไรมากนัก ถ้าหากประชาชนชนบทผู้ยากจนเป็นผู้
 ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ ก็จะต้องมีกระบวนการพัฒนา ซึ่งประชาชนในส่วนต่าง ๆ
 ของประเทศอาจไม่สามารถเริ่มกันเอง หากท้องถิ่นยากจน จำเป็นต้องอาศัยสื่อมวลชนให้เข้า
 ถึงและอาศัยบุคคลากรวิชาชีพไปในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการพัฒนาในฐานะนักการสื่อสาร
 มวลชนเพื่อการพัฒนาที่จะต้องทำหน้าที่ให้ข่าวสารความรู้ ความคิด เกี่ยวกับผลผลิต ขั้นตอนเพื่อ
 เกิดต้องการการศึกษา มีสิ่งกระตุ้นและการจูงใจเกิดขึ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง
 ของกับเรื่องต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีที่มีคามธรรมชาติ การบริการ ผลผลิต การให้กำลังใจ
 ความไว้วางใจ การตลาด พื้นฐานรองรับและอื่น ๆ ถึงรูปแบบของ Jamias นักวิชาการชาว
 ฟิลิปปินส์ ได้คิดค้นที่ทำให้วิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communi-
 cation) ทั้งในชนบทและในเมืองสู่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้รับสาร) และการเปิดกว้างของโอกาส
 เพื่อไปสู่การเป็นผู้มีคุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้น ในด้านต่าง ๆ คือ

1. มีผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น
2. มีรายได้เพิ่มขึ้น
3. มีงานทำ
4. ความเท่าเทียมกันในสังคม

ถึงรูปแบบจำลอง (Jamias 1975 : 136) งานของนักพัฒนาเพื่อการสื่อสาร

ในชนบทและในเมือง (THE DEVELOPMENT COMMUNICATOR'S JOB) ดังนี้



กระบวนการเรียนรู้

บลูม (Bloom 1967: 33) กล่าวถึงความสามารถหรือสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำและระลึกถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว

2. ความเข้าใจ (Comprehension) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น แบ่งเป็น

3. การนำไปใช้ (Application)

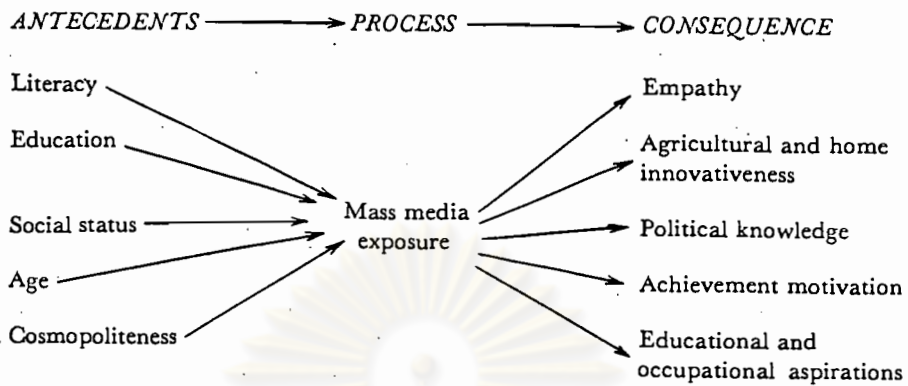
4. การวิเคราะห์ (Analysis)

5. การสังเคราะห์ (Synthesis)

6. การประเมินค่า (Evaluation)

การเปิดรับสื่อสารในเรื่องความทันสมัย

มนุษย์เป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพได้นั้น Rogers (1969: 96-115) ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำด้านการค้นคว้าทาง Diffusion research ได้สรุปจากการศึกษาเพื่ออธิบายบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการของการทำให้คนทันสมัย (Modernization) พบว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยแทรกซ้อนหรือตัวแปรกลาง (Interviening variable) ซึ่งแสดงไว้เป็นจำลอง ดังนี้ (1969: 102)



Paradigm of the Role of Mass Media Exposure in Modernization.

แบบจำลองบทบาทของการเปิดรับสื่อในเรื่องความทันสมัย

จากแบบจำลองนี้ (ในรูป) แสดงให้เห็นว่า การรู้หนังสือคืออ่านออกเขียนได้

(Literacy) การศึกษา (Education) สถานภาพทางสังคม (Social Status)
 อายุ (Age) และการติดต่อกับสังคมภายนอก (Cosmopolitaness) เป็นตัวแปรต้น
 ของการเปิดรับสื่อมวลชนอันเป็นผลให้บุคคลมีลักษณะของความสามารถในการเข้าใจบทบาทของ
 ผู้อื่น (Empathy) ความไวในการยอมรับนวัตกรรมทางเกษตรกรรมและคหกรรม
 (Agricultural and Home Innovativeness) การมีความรู้ทางการเมือง
 (Political Knowledge) มีความมุ่งหวังหรือความทะเยอทะยานด้านการศึกษาและอาชีพ
 (Educational and Occupational Aspirations) ซึ่งเป็นลักษณะของคนทันสมัย

หน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะครู (The mass media as teachers)

สื่อมวลชนมีบทบาทในการให้การศึกษาทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่บุคคลากรหรือ
 โรงเรียนไม่เพียงพอ สื่อมวลชนจะช่วยในด้านการศึกษาจากระบบได้เป็นอย่างมาก เพราะในขณะที่
 ที่ประเทศกำลังพัฒนาไปทั่วๆนั้น สมาชิกเกือบทุกคนในประเทศกำลังเรียนรู้ถึงการพัฒนา ทุก ๆ
 ส่วนของสังคมต่างก็มีทักษะใหม่ ๆ ที่จะต้องเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกล ไฟฟ้า เกษตรกรรม
 อณามัยหรือการศึกษา สื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างดียิ่ง

(Schramm 1975: 127)

การเรียนรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล

ความแนวความคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มีวิธีการเลือกข้อมูล ทำความเข้าใจ เกิดค่านิยม ทักษะ และวิธีการทัศนใจแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน แต่จากประสบการณ์ของการประชุมชาวบ้าน โดยเฉพาะ ในระดับผู้นำชุมชนในหลายตำบล ปรากฏว่าการอภิปรายกลุ่ม ใฝ่ผล ถ้าหากได้เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และทักษะ

การให้การศึกษาแก่ประชาชนในชนบท ควรจะคำนึงว่า ผู้ใหญ่แต่ละคนนั้นมีวิธีการเรียนรู้และความสามารถแตกต่างกันไป ในการจัดกลุ่มเพื่อให้การศึกษาประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ผู้จัดโครงการการศึกษาจะต้องเข้าใจว่า ถึงแม้แต่ในกลุ่มอาจจะจัดขึ้นมาโดยยึดหลักกว่าเป็นเพศเดียวกัน วัยเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาเหมือนกันก็ตาม แต่บุคคลเหล่านี้จะมีวิธีการเรียนรู้ และความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน (อุณา นพคุณ 2524: 55)

แนวความคิดและทฤษฎีของการสื่อสารในชนบท

ฮวน อี, โคอัลส บอร์เกนาฟ (Bordenave 1977: 23) กล่าวว่า การสื่อสารในชนบท เป็นกระบวนการ บทบาทของการสื่อสารที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาชนบทนั้น โดยประกอบด้วย ทฤษฎีพื้นฐาน คือ

1. การสื่อสารในฐานะจูงใจ
2. การสื่อสารโดยใช้การส่งข่าวสาร
3. การสื่อสารโดยให้บุคคลสื่อสารความสัมพันธ์ และสังสัมพันธ์กันในสังคม
4. การสื่อสารในฐานะที่เป็นเครื่องมือของสังคม การปกครอง เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาชนบท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้สื่อมวลชนในการให้การศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น มีความสำคัญมากเพราะ ชาวบ้านหรือมวลชนนั้นประกอบไปด้วยผู้ที่ได้รับการศึกษาและผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาจากข้อมูลปี พ.ศ. 2513 ประมาณว่า ในประเทศไทยมีผู้ไม่รู้หนังสืออยู่ราว 4 ล้านคนหรือร้อยละ 18 ของ ประชากรทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2517) นอกจากนี้ยังมีประชากรกลุ่ม ที่มีความรู้ไม่มากนักคือ มีความรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือต่ำกว่าประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน เมื่อ เป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษากัน ต่าง ๆ เช่น กาน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง และ เพื่อที่เขาเหล่านั้นได้เป็นคนทันต่อ เหตุการณ์ทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยสื่อสารมวลชนเป็น เครื่องมือที่สำคัญในการแพร่กระจาย เนื้อหา สารต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521 : 2)

การรับข่าวสารของประชาชนในชนบทไทย

นิตยสาร รับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทยนั้น (สมควร กวียะ 2525: 81) พบว่า สื่อวิทยุเป็นสื่อที่เข้าถึงคนในชนบทได้มากที่สุด ชาวบ้านในทุกระดับการศึกษาได้ให้ความ สนใจรับฟังรายการวิทยุทุกวัน ซึ่งนอกจากจะชอบฟังรายการประเภทบันเทิงแล้วชาวชนบทส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะรับฟังรายการประเภทข่าวและประเภทที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพและ เศรษฐกิจ เป็น อย่างมากด้วย แต่ไม่ค่อยสนใจรายการสุขภาพอนามัยเท่าที่ควร ระดับการศึกษามีอิทธิพล ต่อความ ชอบรายการวิทยุด้วย ส่วนสื่ออื่น ๆ นั้นชาวชนบทนิยมใช้เรียงลำดับคือ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และโทรทัศน์ ในด้านเนื้อหาสาระปรากฏว่าชาวชนบทใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงและ ข่าวสาร สื่อประเภทวิทยุเป็นสื่อที่ให้เนื้อหาประเภทความรู้ ชาวความบันเทิงและเนื้อหาที่เป็น ประโยชน์ต่อ อาชีพและ เศรษฐกิจ รองลงมาได้แก่หนังสือพิมพ์โทรทัศน์และภาพยนตร์ นอกนั้นยัง พบว่าชาวชนบททุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพต่างมีระดับ ความเชื่อถือสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เหมือนๆ กัน คือ ชาวชนบทส่วนใหญ่เชื่อถือสื่อวิทยุมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์โทรทัศน์ และภาพยนตร์ตามลำดับ

การใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา วิทยุกระจายเสียงที่ใช้ในการเผยแพร่ การศึกษานอกสถานศึกษา ควรมีการเผยแพร่ความรู้ดังนี้ (วีระพันธุ์ สวัสดิ์ 2522: 23)

1. ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ
2. ความรู้วิสามัญสำหรับผู้ไม่มีโอกาสเรียนในสถานการศึกษา
3. ความรู้เรื่องทรัพยากรของชาติ ประโยชน์ การป้องกัน และการทำนุบำรุงรักษา
4. ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ความรู้เรื่องสุขศึกษา โภชนาการและสุขภาพจิต
6. ความรู้เรื่อง ศิลปะ คณิตและอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลสามารถหาความเพลิดเพลินโดยสมควรแก่สภาพ และไม่เป็นที่ไปในทางเสื่อม

ปัจจัยที่มีความสำคัญประการหนึ่งคือความทันสมัยของบุคคลที่ประกอบอาชีพทำนา และอาชีพในโรงงานคือ การเปิดรับสื่อมวลชนโดยเฉพาะเนื้อหาของสารที่ได้รับจาก หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งสามารถที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและ เป้าหมายในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน (สรรรถวี คุชชีวะ, 2523: 334-335) การวิจัยยังพบอีกว่า

1. หนังสือพิมพ์ มีผู้เปิดรับหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการอ่าน ชาวภายในประเทศ ดังนั้นเนื้อหาของข่าวควรปรับปรุงในแง่ที่เพิ่มความรู้ให้กับประชาชน ในเรื่องของบทบาทของผู้บริหารประเทศ บทบาทของรัฐบาลรวมถึงบทบาท สิทธิและ หน้าที่ของประชาชนด้วย นอกจากนี้ถ้าหนังสือพิมพ์สามารถเพิ่ม เติมคอลัมน์ที่ให้ความรู้กับ ประชาชนได้ก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น เช่น มีคอลัมน์ทางด้านการเกษตรกรรม คอลัมน์ในเรื่อง แนวความคิดทางค่านิยม (ทั้งทางค่านิยมและค่านิยมความคิดใหม่ ๆ) เป็นต้น นอกจากนี้การใช้การ์ตูน หรือภาพล้อต่าง ๆ จะเป็นสิ่งช่วยในการพัฒนาทางค่านิยม ความคิดของบุคคลด้วย เนื่องจากมีผู้สนใจการ์ตูนเป็นจำนวนมาก

2. วิทยุ ผลจากการวิจัยพบว่า รายการที่มีผู้นิยมฟังมากคือ รายการข่าวภายในประเทศ ดังนั้น ถ้าหากจะมีการเสนอความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ควรนำรายการเหล่านั้น มาไว้ในระยะเวลาใกล้เคียงกับรายการข่าว เช่น ไว้ก่อนที่จะมีข่าวหรือหลังข่าวแล้ว เพราะจะเป็นช่วงเวลาที่มีผู้รับฟังเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้รายการเพลง ควรมีการแทรกความรู้

ให้กับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ด้วย จึงควรมีการปรับปรุงทั้งทางด้านเนื้อหารายการ และผู้จัดรายการ เพื่อให้สาร (message) ที่จะเสนอให้กับประชาชนได้มีประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง การอบรมผู้จัดรายการของกรมประชาสัมพันธ์ควรอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้วิทยุมีการเสนอรายการที่มีสาระและสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคลได้อย่างดี (2523: 334)

3. โทรทัศน์ ผลจากการวิจัยพบว่า บุคคลจะเชื่อข่าวที่ได้จากโทรทัศน์มากกว่าสื่อประเภทอื่น เนื่องจากลักษณะของสื่อประเภทนี้จะสามารถเห็นได้ทั้งภาพและเสียง ดังนั้น การปรับปรุงในเรื่องการเสนอข่าวให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเสนอข่าวที่มีประโยชน์กับประชาชนจะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องบทบาทต่าง ๆ คียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ภาพยนตร์ที่นำมาฉายทางโทรทัศน์ควรเป็นภาพยนตร์ที่ทำให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์มากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะจากการวิจัยพบว่า ผู้รับสื่อประเภทภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์จีน อาจมีส่วนช่วยให้เกิดความทันสมัยบ้าง ในแง่ที่ได้เห็นสภาพชีวิต ทำให้เกิดความมุ่งหวังในการประกอบอาชีพ การเข้าใจบทบาทผู้อื่น แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์และช่วยทำให้เกิดความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงด้วย

การเปิดรับสื่อมวลชนทุกประเภทควรมีการวางแผนเพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเป็นกลไกอันหนึ่งในการให้การศึกษานอกระบบกับประชาชน เช่น มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมการเสนอเนื้อหาสาระในการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ โดยจัดเป็นคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ จัดช่วงเวลาในการออกรายการวิทยุและโทรทัศน์ และควรมียุทธวิธี (strategy) ในการจัดสื่อและผลิตเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ในปัจจุบันที่ต้องการทั้งความรู้ทางด้านวิชาการ ทางด้านปฏิบัติที่ตรงต่อความมุ่งหมายและความต้องการของประชาชน (2523: 335)

กรมสามัญศึกษาได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเพื่อศึกษาสภาพทั่ว ๆ ไปของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้นำข้อมูลมาประกอบการเขียนหลักสูตร เนื้อหา และการดำเนินงานออกอากาศให้ตรงกับความสนใจและความต้องการของประชาชน (กรมสามัญศึกษา 2520: 1) ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการกำหนดหลักสูตร คือ

ค่านักศึกษานั้น ส่วนมากจบชั้น ป.4 มีร้อยละ 67.70 และมีความสนใจที่จะเรียนให้สูงขึ้น ๆ ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ ในด้านสาธารณสุข ส่วนใหญ่ประชาชนจะชื้อยามารับประทานเอง อย่างไรก็ตาม ยังต้องการความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ อาหารคนแก่ และการป้องกันโรคอาหารเป็นพิษ การรับข่าวสาร จะพึ่งวิทยุตลอดทั้งวันร้อยละ 38.10 และมีความรู้สึกว่าการที่จัดอยู่มีการโฆษณามากเกินไป การรับข่าวสารทางไปรษณีย์นั้น เอกสารที่ส่งไปยังหมู่บ้านจะได้รับภายใน 4-7 วัน เมื่อรับแล้วประชาชนจะอ่านด้วยตนเอง

การประเมินผลจากแบบสอบถามของศูนย์การศึกษาภาคเหนือ (ลำปาง) ที่มีทัศนคติของนักศึกษาต่อการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ในภาคเหนือ (2524: 7-8) สรุปได้ดังนี้ ผู้เรียนมีอายุระหว่าง 21-25 ปี ส่วนใหญ่ยังเป็นโสด และส่วนใหญ่เป็นบุตรและญาติของหัวหน้าครอบครัว การศึกษาจบ ป.4 ป.6 และ ป.7 อาชีพส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ทำไร่และรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอนตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไป ส่วนใหญ่รับฟังวิทยุจากสถานี ป.ช.ส. เชียงใหม่ และสถานี ร.ก. ทั้งในเวลากลางวัน เพราะกลางวันรับได้ชัดเจนและมีเวลามากกว่า ส่วนมากจะฟังมากกว่าไม่ฟัง วิธีการเรียนนั้นทั้งวิทยุก่อนและอ่านคู่มือภายหลัง เพราะคู่มือได้รับช้า การรับ-ส่งคู่มือและแบบฝึกหัดจะได้รับภายหลังจากบทวิทยุออกอากาศและได้รับช้ากว่าประมาณ 5-10 วัน ครูประจำกลุ่มเป็นผู้นำมาให้ ส่วนคู่มือเรียนนั้นได้รับครบทุกบท และมีความสมบูรณ์พอควร แบบฝึกหัดทำขบทยเรียนไม่มีเพราะมีแบบฝึกหัดอยู่ในคู่มือเรียน การรับฟังบทเรียนทางวิทยุ จะได้รับตารางการออกอากาศก่อน และการออกอากาศเป็นไปตามตาราง นอกจากนี้มีรายการพิเศษเข้าคืนรายการ และวิทยุที่ออกอากาศเข้าใจง่ายคือ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตค่อนข้างง่ายและปานกลาง

จากงานวิจัยทั้งหมดดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ทราบแนวทางของสภาพความต้องการของประชาชนในชนบทที่มีต่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และนิสัยการเปิดรับข่าวสารของประชาชนในชนบท เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมดยังเป็นแนวทางในการวิจัยที่มีความคล้ายคลึงกันในการสื่อสารในชนบทโดยมีกระบวนการสื่อสารและแนวความคิดของการใช้สื่อมวลชนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อันเป็นการเน้นให้เห็นถึงงานของนักสื่อสารมวลชนและความสำคัญของสื่อตลอดจนเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น